

الگوی راهبردی در اداره امور تأمین اجتماعی مبتنی بر تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران

محمد جواد نصراله زاده^۱

توحید قاضی پور^۲

پذیرش مقاله: ۹۶/۰۲/۲۸

دریافت مقاله: ۹۵/۱۲/۱۴

چکیده

اگر در هر جامعه‌ای منابع انسانی را عامل اصلی رشد، توسعه اقتصادی و اجتماعی و تولید ملی بدانیم، ضرورت گسترش خدمات تأمین اجتماعی در حوزه‌هایی نظیر بازنشستگی، از کار افتادگی، بازماندگان، بیکاری، حوادث ناشی از کار، امداد رسانی، درمان و سایر خدمات حمایتی، بیش از پیش نمایان شده و بنابراین ارائه الگوهای نظری و راهبردی مناسب در اداره امور تأمین اجتماعی مبتنی بر تجارب نظام این عرصه اهمیت بسزایی داشته است و مشارکت فعال و پویای منابع انسانی در توسعه پایدار کشور را امکان پذیر می‌کند. تحقیق پیش روی برای دستیابی به الگویی راهبردی در اداره امور تأمین اجتماعی با استفاده از تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و بر پایه‌ی روش نظریه‌مبنایی صورت پذیرفته است. فرآیند گردآوری داده‌ها بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و مصاحبه با ۲۸ تن از مسئولان، اساتید دانشگاه‌ها و خبرگان و صاحب نظران نظام تأمین اجتماعی صورت گرفته است. داده‌های به دست آمده در فرآیند کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) کدگذاری قرار گرفته و پس از تحلیل، الگوی راهبردی نهایی در این مورد تدوین شد. با توجه به نتایج حاصل از روش نظریه‌مبنایی، الگویی مبتنی بر تجربیات نظام برای دستیابی به نظام تأمین اجتماعی کارآمد ارائه شده است که مقوله‌ی محوری آن "عدالت اجتماعی مشخصه گفتمان حضرت امام (رحمت الله علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله العالی)" است.

واژگان کلیدی: تأمین اجتماعی، تجربیات نظام، نظریه‌مبنایی، الگوی راهبردی رفاه اجتماعی

۱. استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه عالی دفاع ملی

۲. دانش‌آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) Gazipour123@yahoo.com

مقدمه

تأمین اجتماعی تعبیری است که بیشتر به یک وضعیت چندجانبه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی معطوف است و حفظ شأن انسان‌ها و مسوولیت‌پذیری جامعه در قبال آن و ارتقای توانمندی کلیت جامعه در عرصه‌های فردی و جمعی از اهداف اساسی آن است. یکی از پایه‌های اندیشه‌ای در زمینه رفاه اجتماعی حفظ امنیت و ایجاد اعتماد عمومی به کارکردهای جامعه در جهت حفظ منافع یکایک افراد جامعه است و عدالت نیز در این زمینه نقش بسزایی بر عهده دارد، و زمانی که عدالت، بعد اجتماعی به خود می‌گیرد، احساس امنیت و رفاه در افراد جامعه رو به پایداری می‌رود. یکی دیگر از مباحث مرتبط با رفاه اجتماعی جنبه سیاسی آن است که توجه به موضوع رفاه و تأمین اجتماعی در چارچوب آن قابل طرح است. تأمین اجتماعی نوین یا آن چه که امروزه از آن به عنوان سازوکارهای حمایت اجتماعی نام برده می‌شود، ریشه در وقایع پس از انقلاب صنعتی دارد و در کشور ایران نیز بسیار قدیمی و با سابقه است.

به طور کلی تأمین اجتماعی، از یک سو بستر ساز اصلی شکل‌گیری و اجرای حرکت‌های معطوف به توسعه است و از سوی دیگر، یکی از اهداف توسعه می‌باشد. در واقع، یکی از هدف‌های اصلی مورد توجه در برنامه‌های توسعه کشور، رسیدن به نظام‌های تأمین اجتماعی فراگیرتر، کامل‌تر و مکفی‌تر است که در اصول متعددی از قانون اساسی و به خصوص اصل ۲۹ به این مهم اشاره شده است (تأمین اجتماعی، ۱۳۸۷: ۴۷). بنابراین با توجه به گسترش نیاز روز افزون به بهره‌گیری از حمایت‌های اجتماعی از یکسو و توجه ناکافی به مبانی نظری و تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در این مورد از سوی دیگر، نشان دهنده‌ی ضرورت این پژوهش است. با توجه به این مطلب می‌توان ضرورت پژوهش حاضر را به صورت زیر بیان کرد:

مغفول ماندن بهره‌گیری از تجربیات نظام جمهوری اسلامی ایران در اداره‌ی امور تأمین اجتماعی

بنابراین با توجه به ضرورت این پژوهش می‌توان مهم‌ترین اهداف آن را

تدوین تجارب حاصل از کارکرد تأمین اجتماعی در طول سالیان گذشته مبتنی بر تجارب

دست‌یابی به الگویی راهبردی در زمینه اداره امور تأمین اجتماعی

دانست. علاوه بر این می‌توان هدف فرعی پژوهش مذکور را به صورت زیر تبیین نمود تا در جهت نیل

به اهداف اصلی

مستندسازی تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی

با توجه به این که تاکنون تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران برای حصول رهیافت در زمینه تأمین اجتماعی مورد توجه پژوهشگران نبوده و یا محدود بوده است، در این تحقیق توجه به دیدگاه‌های نخبگان، اساتید و صاحب‌نظران و تبیین الگویی راهبردی مبتنی بر تجربیات آن‌ها از لحاظ تحقیقاتی جنبه نوآورانه و از لحاظ کاربردی حائز اهمیت است. با در نظر گرفتن نکات ذکر شده سوال اصلی تحقیق به شرح زیر است:

تجربیات نظام جمهوری اسلامی ایران در زمینه اداره امور تأمین اجتماعی چگونه است؟
 محقق قصد دارد تا با پاسخ گویی به سوال مذکور به «ارایه الگویی راهبردی مبتنی بر تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی» دست یابد.
 همچنین با توجه به سوال اصلی و اهداف اصلی و فرعی ذکر شده می‌توان سوال فرعی تحقیق را به شرح زیر بیان نمود که در الگوی پیشنهادی نهایی به این سوالات پاسخ داده خواهد شد:
 تجارب مستند نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی کدامند؟
 ابعاد، مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های الگوی راهبردی اداره امور تأمین اجتماعی بر اساس تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران کدامند و روابط بین آن‌ها چگونه است؟

مبانی نظری

پیشینه‌شناسی:

با جستجو در منابع موجود در اداره امور تأمین اجتماعی چنین به نظر رسید که یافته مشخصی کاملاً مشابه با پژوهش مورد نظر با محوریت تجارب نظام جمهوری اسلامی و روش نظریه‌مبنایی یافت نشد که همین موضوع نقطه‌ی عطفی در نگارش مقاله‌ای با این مضمون بود. شایان ذکر است که در زمینه ارائه الگویی نظری در زمینه‌های مختلف اداره امور تأمین اجتماعی تحقیقاتی صورت پذیرفته است که از آن جمله می‌توان به پژوهش زیر اشاره کرد.

چالش‌های پیش روی تأمین اجتماعی (ایزدخواه، ۱۳۹۲)

بررسی تطبیقی سازمان تأمین اجتماعی با اجرای سند برنامه‌استراتژیک این سازمان در شعب تأمین اجتماعی (بشیری، ۱۳۹۰)

الگوی پیشنهادی برای ساختار ادغام یافته نظام سلامت و رفاه اجتماعی در ایران بر اساس مطالعات تطبیقی (مسعودی اصل، ۱۳۸۹)

بررسی تطبیقی نظام بیمه و تأمین اجتماعی با نظام تکافلی اسلام (محمدی مهر، ۱۳۸۷)

سازمان تأمین اجتماعی در افق ۱۴۰۴ (نیکپور، ۱۳۸۶)

بررسی نقش و جایگاه نظام تأمین اجتماعی (نصرتی نژاد، ۱۳۸۳)

در مقاله‌ای که از آقای ایزدخواه (معاون اسبق حقوقی و امورمجلس سازمان تأمین اجتماعی) در سال ۱۳۹۲ در روزنامه شرق منتشر شده است، هدف بررسی چالش‌های موجود در اداره امور تأمین اجتماعی و در دولت‌های گذشته بوده است. این مقاله از منظر توجه به استفاده از تجربیات نظام حائز اهمیت است. در پژوهش بشیری در سال ۱۳۹۰ که هدف از آن بررسی تطبیقی سازمان تأمین اجتماعی با اجرای سند برنامه استراتژیک سازمان مزبور در شعب تأمین اجتماعی بوده است. از نکات مغفول مانده پژوهش مذکور عدم ارائه الگوی مدون بر اساس یافته‌های پژوهش است.

در پژوهشی دیگر که در سال ۱۳۸۹ توسط مسعودی اصل انجام شده هدف تبیین الگویی برای ساختار ادغام یافته نظام سلامت و رفاه اجتماعی در ایران است که بر اساس مطالعات تطبیقی انجام شده است و اهمیت این مقاله از منظر پیشنهاد الگویی نظری است. محمدی مهر در سال ۱۳۸۷ پژوهشی موسوم به بررسی تطبیقی نظام بیمه و تأمین اجتماعی با نظام تکافلی اسلام انجام داده است که صرفاً مطالعات تطبیقی در نظام‌های بیمه‌ای صورت پذیرفته است. نیکپور نیز در سال ۱۳۸۶ به بررسی سازمان تأمین اجتماعی در افق ۱۴۰۴ بدون ترسیم مسیر مورد نیاز و الگوی مقتضی جهت دستیابی به چشم انداز پرداخته است. و در نهایت نصرتی نژاد در پژوهشی که در سال ۱۳۸۳ انجام داده است به بررسی نقش و جایگاه نظام تأمین اجتماعی در ایران پرداخته است.

به لحاظ معرفت‌شناسی در جامعه‌شناسی انواع مکاتب پدیدارشناسی، برساختگرایی و حتی روش‌شناسی مردمی از روش مصاحبه استفاده می‌شود. اما همه اینها مبتنی بر تغییری است که در یکی دو دهه‌ی اخیر اتفاق افتاده است یعنی تحقیقات از وجهه پوزیتیویستی به تحقیقات تفسیرگرایانه میل کرده‌اند و تمایل به فهم آنچه در زیست جهان انسان‌ها اتفاق می‌افتد بیشتر شده است. تحقیقات کیفی بر این باورند که کنشگران شبیه هم عمل نمی‌کنند لذا نمی‌شود کنش‌هایشان را به هم تعمیم داد و به قول هابرماس با کنش‌های آنها در ارتباط است بنابراین انواع مصاحبه از اهمیت خاصی برخوردار شده است (کوربین، ۱۳۸۷: ۲۹).

در این بخش متغیرهای مورد بررسی به دو صورت نظری و عملی تعریف می‌گردند. تعاریف نظری مشتمل بر دیدگاه صاحب نظران و مبتنی بر منابع گردآوری شده از طریق مصاحبه با صاحب نظران عرصه تجارب نظام بوده و تعاریف عملی به شکل محقق ساخته ارائه شده‌اند.

در منشور سازمان بین المللی کار (ILO)، تأمین اجتماعی به مفهوم حمایتی است که جامعه برای اعضای خود از طریق مجموعه‌ای از اقدامات عمومی در برابر فشارهای اجتماعی و اقتصادی است که باعث قطع یا کاهش درآمد آنان به علت بیماری، زایمان، حوادث ناشی از کار، از کارافتادگی، سالمندی و مرگ می‌گردد. تأمین اجتماعی همچنین مراقبت‌های پزشکی و حمایت‌های نقدی را نیز در برمی‌گیرد.

۹ خطر متداول اجتماعی که تحت پوشش نظام‌های تأمین اجتماعی قرار می‌گیرند عبارتند از: سالخورده‌گی، از کارافتادگی، بازماندگی، آسیب‌های ناشی از کار، بیماری، بارداری، زایمان، عائله مندی و بیکاری نظام‌هایی هستند که هر شهروندی را به عنوان عضو جامعه قادر سازند به سوی یک زندگی شایسته حرکت کند.

مفهوم شناسی

تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران:

مستندسازی تجربه مدیریتی فرآیندی است که طی آن با دیدگاهی جامع، به ثبت یک تجربه مدیریتی می‌پردازیم به گونه‌ای که دیگران بتوانند با مراجعه به مستندی که تهیه شده است، به ابعاد گوناگون تجربه و فرآیند تحقق آن پی برده و از آن درس آموزی و یادگیری لازم را داشته باشند (شیخ، ابراهیم ۱۳۸۸).

روش شناسی

انتخاب روش و نوع تحقیق بستگی به معیارهای بسیاری همچون اهداف، ماهیت تحقیق و امکانات اجرایی آن دارد. بر این اساس، روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش به دلیل پیچیدگی‌های موجود و البته از جهت جنبه بدیع و نوآورانه بودن، ناگزیر به بهره‌گیری از ابزار قدرتمندی در جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات است. با این تفاسیر از آنجایی که هدف از این پژوهش تدوین نظریه و یا ارائه الگویی جدید است بنابراین روش تحقیق در این پژوهش روش نظریه‌مبنایی (GT) است. بعد از فرآیند مصاحبه با نخبگان، اساتید و صاحب نظران اداره امور تأمین اجتماعی که از آن جمله می‌توان به آقای علی حیدری (رییس هیئت مدیره سازمان تأمین اجتماعی)، آقای زدا (مشاور سازمان تأمین اجتماعی)، آقای ریاضی (معاون تحقیق و توسعه سازمان تأمین اجتماعی) و سایر نفرت برجسته و گردآوری داده‌ها، دیدگاه آن‌ها در قالب کد گذاری باز قرار داده شد و از آن مفاهیمی احصا گردید. در مرحله بعدی با استفاده از منطق کد گذاری محوری، مفاهیم مشترک یافت شده به مقوله‌ها منتج شد و در نهایت با استفاده از کد گذاری انتخابی مقوله‌ها، الگوی نظری مبتنی بر مقوله‌های حاصل از تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران حاصل شد. لازم به توضیح است مدل نهایی حاصل از کدگذاری انتخابی مقوله‌ها با بهره‌گیری از نرم افزار آماری Max QDA استخراج شده است.

جامعه آماری در این پژوهش شامل نخبگان دانشگاهی و صاحب نظران اداره امور تأمین اجتماعی و هم چنین مدیران، دست اندرکاران و تصمیم سازان سازمان‌ها و نهادهای فعال در موضوع تأمین اجتماعی هستند که دارای تحصیلات تکمیلی و یا خبرگی در دستگاه‌های دست اندرکار هستند. شیوه پژوهش انجام شده با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند (گلوله برفی) بود و بر این اساس ۲۸ نفر از اساتید دانشگاهی، صاحب نظران، مدیران و تصمیم سازان مصاحبه به عمل آمد. که این افراد دارای تجربه همکاری با سازمان‌های فعال در اداره امور تأمین اجتماعی و با ویژگی‌هایی از قبیل سابقه کار (حداقل ۱۰ سال) در حوزه مدیریت در اداره امور تأمین اجتماعی و داشتن تجربیات علمی و عملی در بخش‌های تحقیقاتی و عملیاتی این هستند. شایان توجه است اشباع نظری مبنای توقف پژوهش بود و این به آن معناست که هرگاه اطلاعات مشابه در راستای سئوالات و اهداف تأمین شد، از ادامه مصاحبه صرف‌نظر می‌شود.

در تحقیق کیفی حاضر از شیوه‌ی مصاحبه باز و به صورت عمقی برای گردآوری داده‌ها بهره گرفته شد. طراحی شکل و ساختار مصاحبه در این تحقیق به گونه‌ای است که مصاحبه کاملاً منسجم و سازماندهی شده نبوده و محقق، مصاحبه شونده‌گان را در بیان دیدگاه‌هایشان در مورد موضوع یاری می‌نمود. (رک به بی، ۱۳۸۴؛ توکلی، ۱۳۸۵؛ ساروخانی، ۱۳۷۳).

تعاریف عملیاتی متغیرها

تأمین اجتماعی:

به منزله حمایتی است که جامعه در قبال پریشانی‌های اجتماعی و اقتصادی به وجود آمده است و از طرفی منظور از رفاه و تأمین اجتماعی، تلاش‌های انجام شده توسط دولت برای کمک به خانواده‌ها بوده و برنامه‌هایی چون تأمین درآمد، فراهم نمودن مراقبت پزشکی و ارائه خدمات درمانی عمومی، تأمین مسکن، توسعه اجتماعی، مهیا نمودن خدمات برای تسهیل سازگاری اجتماعی و فراهم نمودن تسهیلات تفریحی و سرگرمی را شامل می‌شود.

تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اداره امور نظام تأمین اجتماعی:

مجموعه تصمیمات، اقدامات و فعالیت‌های کلان و راهبردی است که از بدو پیروزی انقلاب اسلامی تا زمان این تحقیق برای امور نظام تأمین اجتماعی کشور توسط مسئولان امور پیش گفته به انجام رسیده است و دانش ضمنی و تلویحی یا دانش صریح را در این زمینه توسعه داده است.

با توجه به تعاریف متغیرهای نظری و عملیاتی می‌توان متغیر مستقل پژوهش حاضر را به عنوان تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران مد نظر قرار داد. همچنین متغیر وابسته این پژوهش الگوی راهبردی اداره امور تأمین اجتماعی است.

دکترین:

واژه Doctrine از واژه لاتینی Doctrina (آراسته خو، ۱۳۷۰: ۵۵۲) به معانی مکتب، آیین (تولستوی، ۱۳۵۲: ۴۷)، اصول عقیده، سیاست، آموزه و نظریه آمده است (طلوعی، ۱۳۷۲: ۴۵۸). واژه دکترین در زبان یونانی به معنای درس گفتن و تعلیم دادن آمده است (لالاند، ۱۳۷۷: ۳۰۱). دکترین یا آئین در اصطلاح به مجموعه اصول و عقاید دینی، علمی و یا فقهی که منسوب به یکی از دانشمندان و یا مکتب خاصی است، اطلاق می‌شود. از خصوصیات دکترین این است که اصول و عقاید آن با عمل توأم است و حقایق نظری محض نیست. به همین جهت می‌گویند فرق بین دانش و دکترین این است که دانش، مشاهده و تبیین و تفسیر می‌نماید و دکترین حکم می‌کند و دستور می‌دهد و به کار می‌بندد (صلیبا، ۱۳۷۰: ۱۰). در منطق، دکترین بر دو نوع آمده است؛ یکی برای کشف حقیقت به کار می‌رود که آیین تحلیل یا اختراع نامیده می‌شود و دیگری به کار انتقال این حقیقت به دیگران - پس از کشف آن - که به آیین ترکیب یا تعلیم مرسوم است (صلیبا، ۱۳۷۰: ۱۰).

اهداف:

هدف سازمانی، هدفی است که سازمان تلاش‌های خود را به سمت آن هدایت می‌کند. در واقع درباره این که برای اشاره به اهداف سازمان دقیقاً از چه واژه‌هایی باید استفاده شود، اختلاف نظر وجود دارد. بعضی از نظریه پردازان مدیریت معنای مقاصد را در نظر می‌گیرند.

برخی مدعی‌اند این دو واژه معانی متفاوتی دارند و نمی‌توانند به جای یکدیگر به کار روند. در این جا، واژه هدف برگرفته از معادل انگلیسی آن به کار می‌رود که تلاش سازمان رسیدن به آن است. اهداف، مبنایی را برای برنامه ریزی، سازمان دهی، ایجاد انگیزه و کنترل فراهم می‌آورند. بدون اهداف و ارتباطات مؤثر آنها، رفتار سازمانی دچار سرگردانی می‌شود. نویسندگان کتاب‌های مدیریتی ادعا کرده‌اند که از اهداف سازمانی باید به همان گونه استفاده شود که نوابرها از ستاره شمال استفاده می‌کنند.

این نظریه پردازان معتقدند که تعیین اهداف به مثابه شناسایی ستاره شمال است؛ ستاره شمال را روی قطب نمایتان تنظیم می‌کنید و هر موقع که راه را گم کردید، از آن برای راه یابی استفاده می‌نمایند (سرتو و پیتر، ۱۳۸۴: ۲۳).

سیاست:

سیاستگذاری طراحی و برنامه ریزی روش‌ها و راه‌هایی برای دستیابی به اهداف معین در زمینه‌های مشخص می‌باشد. با توجه به تعریف سیاستگذاری از "جان. ام. برایسون" می‌توان مراحل سیاستگذاری را به طور کلی به مراحل زیر تقسیم بندی کرد:

تعیین سطح سیاستگذاری

گردآوری داده‌ها

برنامه ریزی

اجرا

ارزیابی و اصلاح (وردی نژاد، ۱۳۹۲: ۸۴).

الگو:

واژه الگو به معانی الگو، انگاره، شکل و نمونه، قالب، طرح، منوال و نقش در نظر گرفته شده است. این واژه در معانی متعددی به کار رفته است. در تعریفی ساده از الگو می‌توان گفت؛ الگو یا مدل، نمایش نظری و ساده شده از جهان واقعی می‌باشد. (دهقان و جلالی‌نیا، ۱۳۸۹) همچنین الگو برای ساده‌تر و قابل فهم کردن پدیده‌ها، به تنظیم عناصر آن پدیده و ایجاد نظم در آن‌ها، می‌پردازد و آن‌را به شکل یک طرح منطقی و یک پیکره در می‌آورد و به نوعی یک ابزار توصیف‌کننده است. (مندراس و گورویچ، ۱۳۸۴: ۶۷)

الگوی راهبردی:

الگوی راهبردی مدل پیشرفته‌ای است که با استفاده از آن و چیدمان منطقی و هنرمندانه، عوامل اصلی و عرصه‌های راهبرد و روابط بین آن‌ها به بهترین شکل ممکن ارائه و مورد بررسی قرار می‌گیرد. از ویژگی‌های الگوی راهبردی می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- فرایندی است که باعث می‌شود تا اولویت‌هایی که در آینده لازم هستند، ایجاد گردد.
- طراحان را وادار می‌کند تا گزینه‌هایی در مورد آنچه می‌خواهند و یا نمی‌خواهند انجام دهند، را انتخاب کنند.
- تمام سازمان را حول یک محور مانور اجرایی گرد می‌آورد.
- خطوط و چارچوبی در مورد اختصاص منابع فراهم می‌آورد.
- در یک طرح راهبردی باید سؤالات زیر پرسیده شوند:
- کجا هستیم؟ (ارزیابی)

- باید به کجا برسیم؟ (شکاف/جایگاه آینده نهایی)
- چگونه شکاف را از بین ببریم؟ (راهبردها)
- چگونه پیشرفت خود را رصد کنیم؟ (ارزیابی عملکرد و بازخوردگیری)

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

تدوین و اجرای تحقیق پیش روی در اداره امور تأمین اجتماعی منوط به تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با اساتید دانشگاه، خبرگان و صاحب نظران است. مراحل را که برای بکار بستن این مصاحبه‌ها در نظر گرفته شد را می‌توان در هفت مرحله ذکر نمود.

- ۱- تبیین نمودن هدف تحقیق
- ۲- انتخاب نمونه
- ۳- طراحی نمودن شیوه و ساختار مصاحبه
- ۴- تدوین سئوالات مصاحبه
- ۵- انجام یک تحقیق مقدماتی
- ۶- انجام مصاحبه‌های اصلی
- ۷- تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده

به منظور تحلیل داده‌های بدست آمده در بخش نظریه پردازی تحقیق، از تبیین نظری با استفاده از روش استدلال منطقی و استقرایی استفاده شد. در این روش، جمع آوری و تحلیل داده‌ها به طور آگاهانه و همزمان صورت گرفت. تحلیل داده‌ها در روش کیفی نظریه مبنایی مستلزم انجام سه فعالیت تلخیص داده‌ها، عرضه داده‌ها و نتیجه‌گیری بود که به صورت تحلیل مفاهیم مبتنی بر کد گذاری مصاحبه‌های انجام شده، مقوله‌ها و گزاره‌ها صورت پذیرفت (فلیک، ۱۳۷۸: ۷۹).

بنابراین به عنوان خلاصه می‌توان روش تحقیق مورد استفاده در پژوهش مذکور که روش نظریه مبنایی بود را در قالب زیر بیان نمود (اتسلندر، ۱۳۷۱: ۱۲۳).

- ۱- جمع آوری داده‌ها مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با اساتید، صاحب نظران و نخبگان در اداره امور تأمین اجتماعی.
- ۲- تحلیل مفاهیم با استفاده از کدگذاری‌های انجام شده
- ۳- مفهوم سازی و کارکرد بخشی
- ۴- مقوله بندی

۵- مدل سازی و تبیین قابلیت‌های تجربی

به منظور ارائه الگوی راهبردی اداره امور تأمین اجتماعی و شناسایی زوایای گوناگون داده‌های بدست آمده از فرآیند مصاحبه جمع آوری و کد گذاری شدند.

آنچه در ادامه می‌آید جداولی است که به طور خلاصه بیانگر اطلاعات توصیفی و تحلیلی و یافته‌های حاصل از این پژوهش است. داده‌های به دست آمده از طریق مصاحبه‌های عمقی و نیمه ساخت یافته با استفاده از تکنیک کدگذاری به شکلی ارزیابی و طبقه بندی شدند که قضایای مناسب و فایده‌مند جهت شکل دهی و خلق الگوی نظری اداره امور تأمین اجتماعی احصاء شود.

بر اساس اصول و قواعد روش تحقیق نظریه مبنایی سه مرحله کد گذاری در دستور کار قرار گرفت. در مراحل کدگذاری از الگوی زیر استفاده شده است: یافته‌های حاصل از کدگذاری باز که در جدول ۱ آمده، نشان می‌دهد که ۱۱۷ مفهوم و نکته کلیدی از میان گفت و گو با ۲۸ مصاحبه شونده استخراج گردید.

جدول ۱: کدگذاری باز مصاحبه‌های صورت گرفته

مفاهیم	نکات کلیدی مستخرجه از اظهارات مصاحبه شونده‌گان درباره‌ی نظام تأمین اجتماعی	نشانگر
حمایت از نیروی کار	طبق قانون بیمه، مأموریت اصلی حمایت از نیروی کار است.	P*A** 1***
مشارکت جویی حداکثری	رویکرد در سازمان تأمین اجتماعی بر اصل سه جانبه گرایی استوار است.	PA2
جامعیت خدمات	وظیفه سازمان تأمین اجتماعی خدمت رسانی به بیمه شدگان و خانواده های آنان است.	PA3
پوشش جامع	مأموریت سازمان دارای دوبرال درمان و مستمری است.	PA4
فرابخشی بودن	سازمان تأمین اجتماعی یک سازمان اجتماعی است، ولی از اقتصاد و سیاست تاثیر پذیرفته و بر آن ها تاثیر می گذارد.	PB5
کهرلت ساختار سازمان	از منظر چشم انداز، سازمان تأمین اجتماعی به پیری رسیده است.	PB6

نشانهگر	نکات کلیدی مستخرج از اظهارات مصاحبه شوندگان	مفاهیم
PB7	قانون گذاری های اشتباه، بار زیادی به سازمان تحمیل می کند.	عدم هماهنگی و اشراف قانونگذار بر ساختار سازمانی و عملیاتی سازمان
PC8	سازمان تأمین اجتماعی از نقطه سر به سر عبور کرده و اگر نتواند بین منابع ورودی و خروجی تعادل برقرار کند، در ارائه خدمات دچار مشکلات جدی خواهد شد.	عدم تعادل منابع
PC9	اگر روند فعلی ادامه پیدا کند، سازمان تأمین اجتماعی در مدت کوتاهی سربار می شود.	بحرانی بودن وضع تأمین اجتماعی
PC10	هرجا که دولت می خواسته نظام رفاه و تأمین اجتماعی برقرار کند، بار آن را روی دوش سازمان تأمین اجتماعی انداخته است.	مقطعی نگری و نگاه بخشی
PC11	بخش کارشناسی از بین رفته و عدم نگاه کارشناسی یکی از مهم ترین حوزه های مغفول مانده است.	فقدان رویکرد کارشناسی
PC12	بخش دیگری که مغفول مانده، حوزه فرهنگی و ارتباطی سازمان است.	عدم توجه به جنبه های فرهنگی و ارتباطی
PC13	برنامه استراتژیک ۲۰ ساله در حدود سال ۸۳ تدوین شد، ولی متوسط عمر مدیران تنها یک سال و نیم بوده است.	عدم ثبات مدیریت
PD14	نقاط بیمه ای و درمانی بسیار خوب دیده شده و در برنامه استراتژیک سازمان تأمین اجتماعی، فرصت ها به خوبی شناسایی شده اند.	شناسایی فرصت ها در برنامه استراتژیک
PD15	تا یک حدی سعی شده بین عملکرد و برنامه های سازمان تأمین اجتماعی تطابق ایجاد شود، اما به دلیل مشکلات موجود، در بعضی موارد توقف یا پس رفت داشته ایم.	عدم تطابق عملکرد با برنامه ها
PD16	در اصول ۲۱، ۲۹ و ۴۳ قانون اساسی تأمین اجتماعی به خوبی دیده شده، ولی خوب محقق نشده است.	عدم بهره برداری از بستر قانون اساسی
PD17	در سند چشم انداز هم وظایف سازمان دیده شده است، ولی چون برنامه ریزی و کار کارشناسی نیست، درست اجرا نمی شود.	عدم توجه به سند چشم انداز
PD18	در یک دوره ی زمانی، ستاد مدیریت دانش داشت جا می افتاد و سازمان تأمین اجتماعی جزو نهادهای پیش رو بود. تنها سازمانی بود که موسسه عالی پژوهش داشت.	حذف رویکرد پژوهشی

مفاهیم	نشانه‌گر	نکات کلیدی مستخرج از اظهارات مصاحبه‌شوندگان درباره‌ی نظام تأمین اجتماعی
عدم توجه کافی به کادرسازی	PD19	جانشین پروری بوده ولی یک مقدار کم رنگ شده است.
عدم تعریف درست کارگر	PE20	متأسفانه از دیرباز جامعه با یک طرز تلقی غلط از مفهوم کارگر روبه‌رو بوده است.
فقدان رویکرد سیستمی	PF21	در سال‌های اخیر بنا بر دلایل ساختاری و نهادی، سوءتدبیرها، بی‌ثباتی در مدیریت عالی و همچنین متأثر شدن از سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و گاهی جناحی، نظام تصمیم‌گیری این صندوق به سمت و سویی حرکت کرده است که بیم آن می‌رود این ناکارآمدی حتی حوزه امنیت ملی را تحت تأثیر قرار دهد.
عدم پیاده‌سازی صحیح قوانین	PF22	قانون کار جمهوری اسلامی ایران که قریب به دو دهه پیش به تصویب نهایی رسیده، در اجرا با فراز و نشیب‌های فراوانی مواجه شده است.
فعال‌سازی تشکل های صنفی	PF23	تشکل‌های صنفی با سه مشخصه فراگیری از لحاظ تحت پوشش قرار دادن جامعه کارگری، قدرت چانه‌زنی در چارچوب قوانین و مقررات و هماهنگ کردن منافع کارگران در پویایی تولید می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در حل مسایل و مشکلات جامعه کارگری داشته باشد.
ژرف‌نگری در تصویب قوانین	PG24	جامعه کارگری از نظام تصمیم‌گیری به ویژه مجلس انتظار دارد با درایت و ژرف‌نگری آثار و پیامدهای هدفمندسازی یارانه‌ها را روی اقشار کارگری و صنعتی کشور ببیند.
اثر منفی اقتصاد بحران زده بر تأمین اجتماعی	PG25	تأثیرپذیری و آشکار شدن آثار بحران اقتصادی جهان در کنار فشار تحریم‌های اقتصادی دولت‌های متخاصم بر اقتصاد کشور و همچنین اتخاذ سیاست‌های غیرکارشناسی اقتصادی دولت با وجود درآمدهای ارزی فراوان در سال‌های اخیر، کشور را در وضعیت مخاطره‌آمیز تورم- رکود قرار داده است.
موازی‌کاری	PH26	یکی از آسیب‌های جدی آن است که سازمان‌های دست‌اندرکار و متولی زیادی وجود دارند.
ضعف تقنینی	PH27	هرجا اشکالی هست، اگر در اجرا نباشد، پس ضعف در چارچوب و قانون است.

نشانگر	نکات کلیدی مستخرجه از اظهارات مصاحبه شوندگان	مفاهیم
PH28	سازمان های حمایتی باید اعداد و ارقام را همسان با بقیه سازمان ها اعلام کنند.	شفافیت آماری
PH29	نظام تأمین اجتماعی نتوانسته فقر را از بین ببرد، زیرا متناسب با شاخص هایی هم چون تورم باید تعدیلاتی صورت می گرفت که این تعدیلات یا انجام نشده یا کافی نبوده است.	عدم انعطاف پذیری
PH30	هم مباحث ساختاری نیاز جدی به کار پژوهشی و تحقیقی دارند، هم مباحث کارکردی.	نیاز به مباحث پژوهشی عمیق
PH31	پژوهش ها باید از تجربیات و نتایج تحقیقات قبلی استفاده کرده و دائماً روزآمد بوده و جریان داشته باشند.	روزآمدی تحقیقات
PI32	باید رویکرد فرآیندی در نظام تأمین اجتماعی لحاظ شود و افراد توانمند شده و از چرخه خارج شوند.	توانمند سازی
PI33	در دولت های رفاه محور با نگاه جامعه محور، فرد فارغ از این که بیمه هست یا نه تحت پوشش حمایت های اجتماعی قرار می گیرد.	جامعیت پوشش در دولت های رفاه
PI34	نظام اقتصادی وقتی دچار اشکال هست، تبعاتی به دنبال دارد که کارکرد تأمین اجتماعی را گسترده می کند.	تعامل دو سویه تأمین اجتماعی با اقتصاد
PJ35	نظام تأمین اجتماعی باید به سمتی برود که نظام بیمه ای فراگیرتر باشد.	فراگیری نظام بیمه ای
PJ36	نظام تأمین اجتماعی باید به جای نگاه مالی و درآمدی، نگرش علمی و اجتماعی را مد نظر قرار دهد.	لزوم ایجاد نگرش علمی و اجتماعی
PK37	اندیشه توسعه در ایران، بالنده و بارور نیست و دغدغه های مسئولان با اقتضانات توسعه فاصله می گیرد.	رویکرد های اشتباه تصمیم سازان
PK38	برای گسترش نظام تأمین اجتماعی با دو محدودیت نظری و عملی مواجه هستیم.	وجود محدودیت های نظری و عملی
PK39	محدودیت نظری به این معناست که درک کافی در نظام تصمیم گیری و تخصیص منابع در ابعاد اهمیت نظام های تأمین اجتماعی، حمایت اجتماعی و عدالت اجتماعی وجود ندارد.	عدم وجود درک کافی در نظام تصمیم گیری و تخصیص منابع
PL40	محدودیت عملی هم به این معناست که ساختار رانت محور به صورت نظام وار، اندیشه های دانایی، بهره وری و کارایی را تضعیف می نماید.	وجود ساختار رانت محور به صورت نظام وار

مفاهیم	نشانهگر	نکات کلیدی مستخرجه از اظهارات مصاحبه شوندگان درباره‌ی نظام تأمین اجتماعی
کارایی اندک و فساد گسترده	PL41	در اجرای قوانین خوب هم با دو مشکل جدی کارایی اندک و فساد گسترده مواجه هستیم.
عدم بهره‌بندی از بستر قوانین و مقررات موجود	PM42	خیلی کم از بستر قوانین و مقررات موجود استفاده شده است.
نیاز به پژوهش در دو سطح بنیادی و کاربردی	PM43	در دو سطح بنیادی و کاربردی باید پژوهش صورت بگیرد.
لزوم کنار گذاشتن شخص محوری	PM44	یک آسیب آن است که برای ارزیابی‌ها، از ویژگی‌های شخصیتی دست اندرکاران استفاده می‌کنند؛ این یک عنصر فرعی است و مسئله باید از شخص محوری خارج شود.
عدم وجود درک درست از حدود حاکمیت	PM45	نظام تصمیم‌گیری درک درستی از حدود حاکمیت ندارد، فجایع بزرگ در اقتصاد به خاطر این بلاست که فکر می‌کردند سپرده‌های بانک‌های دولتی متعلق به دولت است.
تعرض به حقوق مالکیت مردم	PN46	تصمیمات غیرکارشناسی و شتاب‌زده، کوبنده‌ترین ضربات را به سازمان‌های بیمه‌ای وارد می‌کند. این نوعی تعرض به حقوق مالکیت مردم است.
نبود ساز و کار محدودیت‌کننده برای دولت	PN47	ساز و کاری نداریم که اگر دولت به این سازمان‌ها خسارت وارد کرد، با محدودیت یا تنبیهی مواجه شود.
ناکارآمدی ناشی از تعدد سازمان‌های دست‌اندرکار	PN48	بزرگ‌ترین اشکال نظام تأمین اجتماعی آن است که در حالی که بیش از نیمی از جمعیت را پوشش نمی‌دهد، اما به دلیل تعدد سازمان‌های دست‌اندرکار نوعی عدم کارآمدی را تجربه می‌کنیم.
غیرشفاف بودن و غیر حمایتی و تأمین‌ی را انجام می‌دهند.	PO49	غیر شفاف بودن و غیرپاسخ‌گو بودن سازمان‌های خدمات پاسخی و تأمین‌ی را انجام می‌دهند.

*: نکته **: کد اختصاصی هر فرد مصاحبه‌شده $(A, B, \dots, Z, Z^1, Z^2)$ ***: شماره نکته

پس از بررسی و بازبینی اسناد به صورت تمام شمار در مرحله کدگذاری محوری، مفاهیم احصاء شده مورد بازبینی قرار گرفته و در قالب مقوله‌ها دسته‌بندی شدند. آن چه در ادامه می‌آید، مقوله‌های استخراج شده و اطلاعات به دست آمده از کدگذاری باز می‌باشد.

در کدگذاری باز مصاحبه‌های صورت پذیرفته شده با ۲۸ نفر از مدیران، تصمیم سازان، کارشناسان، دست اندرکاران و اساتید دانشگاه صاحب نظر در زمینه‌های مرتبط با تأمین اجتماعی تعداد ۱۱۷ نکته کلیدی و مفهوم شناسایی و یافت شد. در مرحله کدگذاری محوری مفاهیم بار دیگر بازبینی شده و تعداد ۱۹ مقوله استخراج گردید. جدول (۲) این مقوله‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۲: مرحله دوم کدگذاری محوری تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران

مقولات	مفاهیم	کدها
توجه به مستضعفین و کمک رسانی	حمایت از نیروی کار	PA1
رفاه فراگیر	جامعیت خدمات، پوشش جامع، جامعیت پوشش در دولت های رفاه، فراگیری نظام بیمه ای، عدم جامعیت پوشش، تمام آحاد جامعه، تأمین حداقل معیشت عامه،	PA3, PA4, PP52, PJ35, PI33, PR65, PY104
همراهی و همراهی همه ارگان‌ها	فرابخشی بودن، لزوم مدیریت منابع، لزوم ساخت بانک اطلاعاتی جامع کشوری، ضرورت انسجام نظام اطلاعاتی جامع، لزوم ساخت بانک اطلاعاتی جامع کشوری	PB5, PT83, PV93, PX103, PZ ¹ 113
مشارکت مردم متخصصین و بخش خصوصی	مشارکت جویی حداکثری، فعال سازی تشکل های صنفی	PA2, PF23
عدالت اجتماعی مشخصه گفتمان حضرت امام (رحمت‌الله‌علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)	خدمت حضرت امام در تبیین مسئله بیمه در شرع و اسلام، راهگشایی فتوی امام، برتری جامعه اسلامی، هدف گفتمان اسلامی، توجه به اقشار نیازمند، توجه امور اجتماعی اقشار نیازمند	PR64, PS72, PX102, PZ ⁰ 106, PZ ⁰ 107, PZ ⁰ 108
پاسخگویی نهادهای	شفافیت آماری، غیرشفاف بودن و	PH28, PO49, PO50

مقولات	مفاهیم	کدها
متولی	غیر پاسخ گو بودن، عدم پاسخ گویی برخی نهادها	
لزوم و وجوب رویکرد علمی و پژوهش محوری	فقدان رویکرد کارشناسی، حذف رویکرد پژوهشی، نیاز به مباحث پژوهشی عمیق، روزآمدی تحقیقات، لزوم ایجاد نگرش علمی و اجتماعی، نیاز به پژوهش در دو سطح بنیادی و کاربردی، لزوم برخورد علمی، لزوم برخورد علمی با اصل بیمه گری، لزوم استفاده از تجارب جهانی موفق، لزوم اجرای دقیق محاسبات بیمه ای، لزوم استفاده از تجربیات و الگوهای کشورهای دیگر، بیمه یک صنعت است،	PC11, PD18, PH30, PH31, PM43, PJ36, PR70, PS74, PT80, PU84, PW101, PZ ⁰ 110,
توانمند سازی	توانمند سازی	PI32
تحول ساختاری	عدم تعادل منابع، بحرانی بودن وضع تأمین اجتماعی، فقدان رویکرد سیستمی، عدم توجه کافی به کادرسازی، کهنلت ساختار سازمان، عدم انعطاف پذیری، مشکلات ناشی از موج بازنشستگی، نزدیک شدن به عدد بحرانی، عدم پیش بینی آینده خوب برای سازمان تأمین اجتماعی، عدم هماهنگی و برنامه ریزی کلان، ابتر ماندن قانون با انحلال وزارت رفاه، لزوم توسعه زیر ساخت ها، لزوم توسعه هدفمند زیر ساخت ها، لزوم بازنگری در شیوه مدیریت، عدم وجود ساماندهی مناسب و نظم خاص	PC8, PC9, PF21, PH29, PB6, PD19, PR60, PR62, PT75, PT76, PT82, PW96, PW99, PZ ² 115, PZ ² 117

مقولات	مفاهیم	کدها
بهره مندی از سرمایه های اجتماعی	عدم توجه به جنبه های فرهنگی و ارتباطی، عدم تعریف درست کارگر	PC12, PE20
تنوع و هدفمندی حمایت-ها	گسترده‌گی تاثیر گذاری تأمین اجتماعی، تنش اجتماعی، پیدایش مشکلات فراوان، امنیت اجتماعی به مخاطره می افتد، ۳۹ میلیون نفر بیمه شده	PO51, PR61, PS73, PV92, PZ ⁰ 109,
مشکلات قانون گذاری	عدم هماهنگی و اشراف قانونگذار بر ساختار سازمانی و عملیاتی سازمان، عدم بهره برداری از بستر قانون اساسی، مقطعی نگری و نگاه بخشی، عدم توجه به سند چشم انداز، ضعف قانون گذاری، سیاست گذاری های ناکارآمد، نبود ساز و کار محدودیت کننده برای دولت، ژرف نگری در تصویب قوانین، عدم تصویب قوانین صحیح، در مسیر قرار نداریم، لزوم بازنگری علمی در قانون، عدم توجه به منابع در قانون گذاری، عدم پیش بینی ساز و کار در برنامه پنجم، عدم در نظر گرفتن منابع برای قوانین جدید، لزوم بازنگری علمی در قانون، عدم همسویی کامل مجلس با تأمین اجتماعی، لزوم اصلاح ساختاری در قانون، لزوم به علت رسانی قانون، تحمیل هزینه به علت فرادست بودن مجلس، عدم پیش بینی بار مالی موارد تحمیلی توسط مجلس، قوانین باید به روز شود،	PB7, PD16, PD10, PD17, PH27, PP53, PN47, PG24, PQ55, PQ58, PR68, PS71, PT77, PT78, PU89, PV90, PW98, PY105, PZ ⁰ 111, PZ ¹ 112, PZ ¹ 114,
کاری موازی	موازی کاری، ناکارآمدی ناشی از	PH26, PN48,

مقولات	مفاهیم	کدها
	تعدد سازمان های دست اندرکار	
ضعف نظام تصمیم گیری	<p>عدم ثبات مدیریت، رویکرد های اشتباه تصمیم سازان، عدم وجود درک کافی در نظام تصمیم گیری و تخصیص منابع، لزوم کنار گذاشتن شخص محوری، عدم وجود درک درست از حدود حاکمیت، تعرض به حقوق مالکیت مردم، بحران های سیاسی، تصمیم گیری یک شبه، لزوم جلوگیری از تغییرات مدیریتی عمده، لزوم عدم برخورد سلیقه ای، عدم ثبات مدیریت تکنیکال و تخصصی، برنامه ریزی ثبات می خواهد،</p>	<p>PC13, PK37, PK39, PM44, PM45, PN46, PR66, PR67, PT79, PT81, PV94, PW97</p>
عدم پیاده سازی قوانین	<p>عدم بهره‌مندی از بستر قوانین و مقررات موجود، عدم پیاده سازی صحیح قوانین، عدم تطابق عملکرد با برنامه ها، عدم اجرای کامل تعهدات دولت، لزوم استقلال تأمین اجتماعی، درخواست های فراتر از مقررات سازمانی و قانونی، استفاده ابزاری از بیانات و رهنمودهای حضرت امام (رحمت الله علیه) و مقام معظم امام خامنه ای (مدظله العالی)، دولت بدهکار است، عدم ایفای نقش موثر دولت، استفاده ابزاری از رهیافت و ارزش ها، عدم تطابق عملکرد سازمان با برنامه</p>	<p>PD15, PF22, PM42, PQ54, PQ59, PU86, PU87, PV91, PW95, PW100, PZ²116</p>
فرصت شناسی	<p>شناسایی فرصت‌ها در برنامه استراتژیک</p>	PD14

مقولات	مفاهیم	کدها
محدودیت های نظری و عملی	وجود محدودیت های نظری و عملی	PK38
فساد اداری	کارایی اندک و فساد گسترده، وجود ساختار رانت محور به صورت نظام وار، فساد گسترده، فساد در نظام اجرایی، فساد در قطب های اقتصادی و مالی	PL 41, PL40, PQ56, PQ57, PU85
تعامل نظام اقتصاد و نظام تأمین اجتماعی	تعامل دو سویه تأمین اجتماعی با اقتصاد، اثر منفی اقتصاد بر تأمین اجتماعی، اثر منفی تورم بر تأمین اجتماعی، بیمه های اجتماعی موجب بهبود مناسبات اقتصادی- اجتماعی می شوند	PG25, PI 34, PR63, PR69, PU88,

در مرحله سوم که کدگذاری انتخابی است فرآیند بهبود مقوله ها انجام شد و الگویی مبتنی بر مقوله های حاصل از تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مطابق با شکل (۱) احصا شد.

در تفسیر شکل (۱) که حاصل از نظریه مبنایی است، برقراری عدالت اجتماعی مشخصه گفتمان حضرت امام (رحمت الله علیه) و امام خامنه ای (مدظله العالی) معظم انقلاب از مقوله ی محوری به شمار می آید؛ چرا که می توان تمامی مقوله ها را به آن ارتباط داد بررسی این مقوله نشان می دهد به نوعی اشاره به الوهیت و قداست مقوله خدمت رسانی و حمایت از افراد دارد.

شرایط علی، نوعی از مقوله ها را در بر می گیرد که مربوط به شرایطی هستند که بر مقوله های محوری تاثیر می گذارند. لزوم توجه به مستضعفین مقوله ای است که با در نظر گرفتن و پیاده سازی آنها می توان شرایط را جهت عملیاتی شدن مقوله های محوری آماده ساخت.

مقوله هایی به نام مقوله های راهبردی وجود دارند که می توان آنها را کنش و برهم کنش هایی دانست که از مقوله های محوری منتج شده اند مشارکت همه اقشار جامعه در اداره امور تأمین اجتماعی، بهره مندی از سرمایه های اجتماعی، تنوع و هدفمندی حمایت ها، حذف موازی کاری، کاهش ضعف نظام تصمیم سازی و فرصت شناسی مقوله هایی هستند که در این طبقه جای گرفته اند.

می‌شود که بر راهبردها تاثیر می‌گذارند. در این تحقیق پاسخ‌گویی نهادهای متولی مقوله تامین اجتماعی، هماهنگی و همراهی همه ارگان‌ها، تحول ساختاری، رفع مشکلات قانون‌گذاری و کاهش فساد اداری به عنوان زمینه‌هایی در نظر گرفته شده‌اند که می‌بایست به عنوان بستری جهت پیاده‌سازی مقوله‌های راهبردی مد نظر قرار گیرند.

شرایط مداخله‌گر به طور مشخص بر راهبردها مؤثرند و از آن‌ها به عنوان شرایط زمینه‌ای عمومی یاد می‌شود. پیاده‌سازی قوانین و رفع محدودیت‌های نظری و عملی از جمله مهم‌ترین شرایط مداخله‌گر می‌باشند.

در نهایت پیامدها که خروجی حاصل از به‌کارگیری مقوله‌های راهبردی به شمار می‌آیند آورده شده است. رفاه فراگیر، توانمندسازی، تعامل نظام اقتصادی و تأمین اجتماعی و لزوم توجه به پژوهش، راهبردهایی هستند که در نهایت می‌توان انتظار داشت به عنوان خروجی‌های سیستم حاصل شوند. این پیامدها در واقع نتیجه کنش‌ها و برهم‌کنش‌های مقوله‌های راهبردی می‌باشند که رویکردشان دست‌یابی به اهداف مصرح در مقوله‌های محوری بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

الف - نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور تدوین الگویی راهبردی در اداره امور تأمین اجتماعی و با استفاده از تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران صورت پذیرفت. روش انجام پژوهش فوق با استفاده از مصاحبه و بر مبنای نظریه مبنایی بود و نتایج حاصل از آن در جداول بخش قبل ذکر شد.

با توجه به اهداف اصلی و فرعی این پژوهش که تدوین تجارب حاصل از کارکرد تأمین اجتماعی و دست‌یابی به الگویی راهبردی به عنوان اهداف اصلی و مستندسازی تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی به عنوان هدف فرعی این پژوهش ذکر شده است، می‌توان با در نظر گرفتن به‌الگوی ارائه شده، به یک جمع‌بندی جامع در زمینه اهداف رسید.

در این پژوهش محقق با پاسخگویی به سوال اصلی پژوهش که چگونگی تجربیات نظام جمهوری اسلامی ایران در زمینه امور تأمین اجتماعی است، به ارائه الگویی راهبردی مبتنی بر تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی دست یافته است. علاوه بر این در ادامه، تجارب مستند نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی با توجه به الگوی نظری مبتنی بر مقوله‌های حاصل از تجربیات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران تبیین شده و ابعاد مؤلفه‌های الگوی

راهبردی اداره امور تأمین اجتماعی تحت عناوین شرایط علی، زمینه، شرایط مداخله‌گر، مقوله‌ی محوری، راهبردها و پیامدها مشخص و بنابراین سوالات اصلی و فرعی پژوهش حاضر به روشنی پاسخ داده شده است.

با توجه به متغیر این پژوهش، تجربیات نظام جمهوری اسلامی ایران در اداره امور تأمین اجتماعی مبتنی بر مصاحبه‌های انجام شده با ۲۸ تن از نخبگان، اساتید و صاحب نظران این است که با در نظر گرفتن داده‌های حاصل از نظریه‌ی مبنایی، دکترین، اهداف تاکید شده و همچنین خط مشی تجربیات نظام که همان سیاست رسیدن به اهداف موکد در این زمینه است، مشخص شد و با توجه به آن‌ها الگویی راهبردی مطابق شکل (۲) تدوین گردید که در ادامه بررسی شده است.

الگوی نهایی پژوهش به صورت یک فرآیند است که دارای ورودی و خروجی است و می‌تواند سیر تکوینی یافته‌ها را به شیوه‌ی بهتری بازنمایی کند. با بررسی خروجی به دست آمده از نظریه مبنایی و نمودار طبقه‌بندی مقولات، خطی فرضی را در این الگو پی‌ریزی شده که ورودی آن تجارب نظام جمهوری اسلامی ایران است و سپس از مقولات محوری احصا شده به راهبردها و در پایان به پیامدها ختم شده است. علت رسم این مسیر این است که محقق پس از تدوین نمودار طبقه‌بندی مقولات و با کنار هم قرار دادن آن با خروجی نظریه مبنایی به دنبال نشان دادن بهتر مفاهیم در قالب یک مدل توسعه یافته بود. در این مدل، دکترین‌ها (با رنگ سبز) و مقولات محوری حول محور یکدیگر و به عبارتی متجانس یکدیگرند و به تناظر، سیاست‌ها (با رنگ قرمز) با راهبردها و اهداف (با رنگ سفید) با پیامدها. همانطور که در این شکل دیده می‌شود عدالت اجتماعی مشخصه گفتمان حضرت امام (رحمت الله علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله العالی) توجه به مستضعفین به عنوان دکترین پژوهش حاضر و اهداف تاکید شده از جمله رفاه فراگیر، پوشش جامع تأمین اجتماعی، لزوم توجه به پژوهش، توانمندسازی و تعامل نظام اقتصادی و نظام تأمین اجتماعی در این تجربیات از بطن مصاحبه‌ها و گفت و گوها استخراج شد.

ب- پیشنهادها

- تاسیس مرکز تربیت مدیران و متخصصان نظام رفاه و تأمین اجتماعی به منظور افزایش سطح کیفی مدیریت با این هدف که با جذب و استخدام مستقیم از مرکز، مانع از اتلاف سرمایه‌های انسانی و مادی در نظام مدیریت و کارآمدی بیشتر و تخصصی‌تر نظام رفاه و تأمین اجتماعی شود. چرا که یکی از مهمترین نقاط ضعف نظام رفاه و تأمین اجتماعی، تغییرات پی در پی مدیریتی و ورود افراد غیر متخصص و نا آشنا در امر مدیریت و سازمانی این مجموعه می‌باشد.

- تبدیل کمیته ی رفاه اجتماعی در کمیسیون اجتماعی مجلس به یک کمیسیون مستقل تحت نام کمیسیون رفاه و تامین اجتماعی جهت هماهنگی و همسوئی بیشتر با نظام رفاه و تامین اجتماعی و همچنین به روز رسانی قوانین و اشراف کامل در نظام رفاه و تامین اجتماعی.

این مطلب بدان معناست که تمامی افراد مصاحبه شده اصل اداره امور تأمین اجتماعی را بر پایه عدالت اجتماعی مشخصه گفتمان حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) و امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و توجه به مستضعفین بنا نهاده‌اند و نیل به اهداف موکد ذکر شده در اداره امور تأمین اجتماعی را تنها بر این اساس میسر می‌دانند. سیاست گذاری راهبردی با استفاده از تجربیات نظام، تحت عنوان راهبردها و به منظور رسیدن به این اهداف و تعالی نظام اداره امور تأمین اجتماعی، در قالب خودکفایی نهادهای متولی، بهره‌مندی از سرمایه‌های اجتماعی، تنوع و هدفمندی حمایت‌ها، حذف موازی کاری، کاهش ضعف نظام تصمیم سازی، مشارکت همه اقشار جامعه در اداره امور تأمین اجتماعی و فرصت شناسی، احصا گردید.

فهرست منابع:

الف - منابع فارسی

- اتسلندر، پیتر. (۱۳۷۱)، روش‌های تجربی تحقیق اجتماعی، کاظم زاده، بیژن، مشهد، آستان قدس رضوی.
- ایزدخواه، محسن. (۱۳۹۲)، چالش‌های پیش روی تأمین اجتماعی، روزنامه شرق
- آراسته خو، محمد، (۱۳۷۰)، نقد و نگرش بر فرهنگ اصطلاحات علمی - اجتماعی، تهران، انتشارات گستره.
- بیبی، اریل. (۱۳۸۴)، روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، فاضل، رضا، تهران، سمت.
- تأمین اجتماعی. (۱۳۸۷)، دستاوردهای سازمان تأمین اجتماعی در طول ۳۰ سال پس از پیروزی انقلاب اسلامی، تهران، اداره کل روابط عمومی و امور بین الملل سازمان تأمین اجتماعی.
- توکلی، احمد. (۱۳۸۵)، مصاحبه حرفه‌ای، تهران: انتشارات ثانیه.
- تولستوی، لئون، (۱۳۵۲)، هنر چیست؟، ترجمه: کاوه دهقان، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۰)، دایرةالمعارف علوم اجتماعی، تهران، انتشارات کیهان.
- سرتو، ساموئل، پیتر، پائول، (۱۳۸۴)، مدیریت استراتژیک، ترجمه: علی شمخانی، تهران، دانشگاه فرماندهی و ستاد دوره عالی جنگ.
- شیخ، ابراهیم. (۱۳۸۸)، مستندسازی تجارب، تهران، انتشارات فرهانی.
- صلیبا، جمیل، (۱۳۷۰)، واژه‌نامه فلسفه و علوم اجتماعی، ترجمه: کاظم برگ نیسی و صادق سجادی، تهران، شرکت سهامی انتشار.
- طلوعی، محمود، (۱۳۷۲)، فرهنگ جامع سیاسی، تهران، انتشارات علم و سخن.
- فلیک، اووه. (۱۳۷۸)، درآمدی بر تحقیق کیفی، جلیلی، هادی، تهران، نشر نی.
- لالاند، آندره، (۱۳۷۷)، فرهنگ علمی و انتقادی فلسفه، ترجمه: علی‌رضا وثیق، تهران، انتشارات فردوسی ایران.
- محمدی، بیوک. (۱۳۸۷)، اس، آنسلم، کوربین، جولیت، اصول روش تحقیق (کیفی نظریه‌مبنایی رویه‌ها و شیوه‌ها)، تهران پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- مسعودی اصل، ایروان. (۱۳۸۹)، الگوی پیشنهادی برای ساختار ادغام یافته نظام سلامت و رفاه اجتماعی در ایران بر اساس مطالعات تطبیقی، پایش، شماره ۳۷.
- مندراس، هانری و گوروچ، ژرژ (۱۳۸۴)، «مبانی جامعه‌شناسی همراه با تاریخ مختصر جامعه‌شناسی»، ترجمه باقر پرهام، تهران، امیرکبیر.
- نصرتی نژاد، فرهاد. (۱۳۸۳)، بررسی نقش و جایگاه نظام تأمین اجتماعی، تأمین اجتماعی، شماره ۱۸.

ب - منبع انگلیسی

- 20. Rubin, H. J. & Rubin, I. S. (2005), Qualitative Interviewing, London, Sage.

پ - سایت

وردی نژاد، فریدون (۹۲/۳/۱)، تعریف سیاستگذاری، قابل دسترسی در

-<http://www.verdinejad.com/VisitorPages/show.aspx?ItemID=14570,7>